

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 109:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelke, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groesbeide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Gooz.

Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned. India f2.— per jaar.

Advertentiën: 35 ct. per regel.

INHOUD: Reformatorische mentaliteit. III. — Uit de Schrift: Gegeven woorden (Joh. 17:8b). — Kerkelijk Leven: De Soevereiniteit der Gemeente Gratie, I. De kerk in den Protestantisme. Geen reactie. Prof. Dr. Honig. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Socialisme of Bedrijfsorganisatie. II. — Kuyper Bibliografie. LVII. — Wiskunde: In de school der wiskunde. III. — Literatuur en Kunst: Het geestes van muziek. II. — Perschoon. — Stemmen uit onze Kerken. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

REFORMATIE-MENTALITEIT.

III.

In het eerste artikel is herinnerd aan de beroeringen op kerkelijk, politiek en economisch gebied, die den kerk om reformatie deden gebaren worden. Alleen op kerkelijk gebied is het tot reformatie gekomen en wel in een nieuwe Bijbelvertaling, pogingen tot herziening van den cultus, hervorming van de positie der vrouw en opbloei van den evangelisatiearbeid. Ook de uitgave van ons blad is daarvan een bewijs. Echter is voor reformatie oodig reformatie-mentaliteit.

Bij velen wordt reformatie-afkeer of reformatie-vrees gevonden. Hier tegenover reformatie-mentaliteit te waken is mede doel van ons blad. Om hierin te slagen, is noodig, dat onze menschen zich uitspreken.

Het tweede artikel handelende over de revisie der belijdenisschriften. De bestaande symbolen kunnen moeilijk herzien of aangevuld worden, omdat daardoor hun historisch karakter zou worden aangeleest. Wel zou het komen tot een nieuwe confesie, een reformatorische daad zijn van den eersten rang. Doch daarvoor is het oogenlik nog niet aangebroken, de prediking moet eerst de nieuwe vragen brengen binnen de aandachtssfeer der gemeente, want belijdenis staat aan belijdenissen vooraf. Inmiddels moet er tegen gewaakt worden, dat onze hand aan de belijdenisschriften niet een magische worde. Ten slotte worden eenige wenschen geuit inzake de catechismusprediking.

Voor een paar jaren was de critiek op de preek het onderwerp van den dag. Een collectie brochures verscheen er over. Prof. Groesbeide van „de Vrije” en Prof. Hoekstra van „de School” gaven er hun gedachten over in het licht, ook „gewone” gemeentelieden als Wirtz en Gijben penden hunne opvattingen neer, de bladen artikelden er over. Heb je dat al gelezen? En Wat zeg je daar van? Zoo vielen de gereformeerde menschen elkaar op het lijf. Nu is dat weer wat „afgezaakt”, zooals de menschen het typisch nitdrukken. Zoo gaat het in het leven, wij praten een onderwerp „dood” en zetten dan weer een nieuwe kous op. Tegenwoordig hebben wij het steeds weer over: „Bezuiniging....”

Gelukkig is het wat „geluwd”, heeft menige Pastoorse verlicht opgemerkt. Het is niet alles voor „dominee” om, als men zijn best heeft gedaan en vaak uren aan den slaap heeft ontruikt, zoo becritiseerd te worden. Vooral, die „intellectuelen” zijn zoo lastig en hebben altijd aanmerkingen!

Mijn hoofd af voor „dominee”, Mevrouw! Iedere week twee kinderen te baren en dat 25, ja soms 40 en 50 jaar vol te houden, is een ontzagelijke prestatie. Het valt niets te verwonderen, dat er wel eens bleekneusjes onder doorloopen. Ik begrijp niet, hoe dominee het uithoudt. Toch, het spijt mij, maar ik moet iets over de prediking zeggen en daarin zal het critisch element niet ontbreken. Het zal echter geen critiek op de predikanten, maar misschien wel eenigermate op hun preekmethode zijn.

Wie naar voortgaande reformatie tracht in het kerkelijk leven, kan er niet om heen zijn aandacht te vestigen op de prediking. Immers zij vormt het hoofdbestanddeel van onzen kerkdienst. Dit is in zoo sterke mate het geval, dat wel het onderscheid is gemaakt tusschen den oerdienst der Roomsche en den leerdienst der Gereformeerde Kerken. Als een dominee „op stoel” goed is, worden hem mogelijke andere tekortkomingen guldarne vergeven. Het is daarom eenvoudig een eisch te noemen, aan dien gewichtigen tak van onzen kerkdienst voortdurend en omstandig de aandacht te wijden.

Maar de critiek is toch geluwd, merkt een lezer op. Men hoort er niet meer van. Best mogelijk, maar zijn de bezwaren nu weggenomen, of zou het kunnen zijn, dat de belangstelling voor het

onderwerp is verflauwd? Het is veel beter, dat de menschen criticeeren, dan dat het hun niet interesseert hoe er gepreekt wordt. Hollandsche belangstelling draagt nu eenmaal altijd een critisch jasje, doch zij is daar niet minder warm om.

Maar de gemeente is er toch mede tevreden, werpt een ander tegen. Het kan zijn. Of dat nu zoo'n groot geluk is te achten, is een andere vraag. Een saecr zal veel tevredenheid wegsissen. Het is, zooals Dr Hepp in één van zijn artikelen vroeg: „Is er wel iemand schadelijker voor de kerk dan de fidele satisfait, de voldane geloovige?”

Zoo pas heb ik reeds uitgeschakeld critiek op den ijver en de inspanning, bijna zou ik schrijven de overspanning, der predikanten. Nu moet ik een belangrijker punt buiten debat brengen. Iemand zou namelijk kunnen denken: waarom zullen wij naar verandering in de prediking trachten, als God die prediking toch zegent, wanneer het zaad der gemeente in het Verbond bewijlt en zondaren worden bekeerd? Maar ik heb toch genoten — zal menigeen zeggen. Zooals ik zei, dit punt moeten wij buiten bespreking brengen. De werking van den Geest Gods ontsnapt immer aan onze narekening. Het voorspel kan ons reeds genoeg zijn, het eerste psalmvers ons tot tranen toe bewegen, het votum ons stichten, het enkele lezen van den tekst ons ontroeren. Ja een blik op het eerwaardig gelaat van een ouden vromer, of de devotie van een biddend kind, kan ons meer goed doen dan de preek zelf. Zelfs kan het zitten in de kerkbank gedachten aan gedachten doen rijen, hier zal mijn moeder, mijn vader in vroeger jaren en... de ziel zegt: Het was mij goed aan deze plaats. Dikwijls zal God een slecht gestyleerde, gebrekkig voorgedragen rede, ja mager van inhoud, mogelijk zelfs gevlooid uit den mond van een niet onberispelijk prediker, tot een voertuig van Zijn genade verkiezen boven „een prachtpreek”. Het blijft waar wat Luther opmerkte, dat God zuik een goed ruit is, dat Hij op een kreupel paard Zijn doel bereikt. Maar voor ons is dat nimmer de regel, integendeel mogen wij niets dat kreupel is inbrengen in het huis des Heeren. (Maleachi 1:13).

Bij de beoordeeling der preeken moet in het oog worden gehouden, dat de welsprekendheid nimmer bijzonder heeft getierd op onzen vaderlandschen grond. Een schrijver noemt Engeland het land van de welsprekendheid voor de balie. Een Engelsche redevoering — zegt hij — is een soort boksen met woorden. De beste kanselwelsprekendheid — zegt hij verder — wordt in Frankrijk gevonden. Wie hoorde nooit van Fénelon, de zwaan van Camboy of van Bossuet, de adelaar van Meaux? Wie kent althans niet de namen van Massillon en Bourdaloue? Bij dit oordeel over buitenlanders steekt wel af de meening van een Hollandsch theoloog. nl. Dr Bronsveld, als hij in zijn brochure „De Evangelieprediking uit onzen Bloetijd” opmerkt:

„Er waren klassieke dichters — klassieke predikers — waren er niet. Wij zien geen kans uit de honderden leerredenen, welke voor ons bewaard zijn gebleven, een bescheiden bundeltje samen te lezen, dat door vorm en inhoud beide waardig is om te worden voorgeleed als een model van kanselwelsprekendheid.”

Nu betreft dit oordeel wel een voorbijen tijd, maar ik geloof toch, dat het een algemeene waarheid is, dat de welsprekendheid meer tusschen de steigerende bergpieken en schuimende watervallen thuis is, dan tusschen onze molens en sloten. Wij zijn er te flegmatiek voor. Wij trekken de lijnen zuiver als onze sloten en dwarssloten, als onze geschoren heggen en onze hekken en poortjes. Wij zijn practischmenschen met onze oer-kalmte om iets uit te zoeken. Let er maar eens op, zoo wij zijn, zoo wij preeken. Dat zeggen de Roomschen, dit is onjuist, de Lutherschen denken er zoo over, maar zij dwalen, de Dooperschen, de Zwinglianen, enz. Ziet gij het wel: Dit is mijn land en over dat slootje is het land van mijn bourman! Niemand vat dit op als spot, het is zelfs niet eens critiek, het is niets anders dan een karakteristiek van

onzen spreektraut. Echter niet die fijne en gespecialiseerde onderscheiding naar „der Blick auf's Ganze” maakt den redenaar.

Nu is het geenszins mijne bedoeling, dat wij ons tot een welsprekend volk zouden reformeeren. In dat opzicht heeft God ieder volk zijn eigen charisma geschonken.

Maar wel meen ik, dat wij ons naar deze waarheid moeten reformeeren, dat wij in deze met onzen volksaanleg rekening moeten houden. En nu is dit het merkwaardige bij ons volk: zoo weinig welsprekendheid, zoo veel oratorie. Bij elke gelegenheid moet er gesproken worden. Geen bazar kan geopend, geen uitvoering gegeven, geen jubileum gevierd worden, of er moet een rede bij worden „afgestoken”. Het woord verraadt het mechanische. Zelfs houden wij van oratorie op het graf, als wij juist stil en stom moesten worden.

Een tweede merkwaardigheid is, dat onze toespraken, redevoeringen en preeken zoo lang zijn. Bekend is het hoe de zandloppers op de oude preekstoelen dienden om den prediker eenigermate aan den tijd te binden. Spurgon vertelt van een prediker, die den tijd niet kon volmaken en onder de woorden „elk is een dief in zijn nering”, een stevigen slag op den zandlooper gaf. Meer naar Hollandsch model was echter een andere prediker, die bij het verstryken van den vastgestelden tijd „nog maar aan zijn 18e punt” was en zich uit den nood redde door te zeggen: „Wel broeders, laat ons nog een extra-glas nemen”. Zeker, dit zijn anedoten uit de oude doos, maar niet uit die doos komt het versje van Dr Gunning:

Ik kom niet in de kerk om naar een preek te hooren.
In „rede” en „getied” vaak lang als d' Eiffeltoren.

Die lange preeken zijn onpractisch met het oog op menige moeder, die met klimmenden angst de wijzer der kerkklok ziet voorschuiwen en merkt, dat dominee al „in het zevende kwartier” is en met het oog op menigen vader, die het eene versje na het andere aan zijn baby voorzingt. Maar zij zijn nog veel verwonderlijker met het oog op onze geringe begaafdheid tot welsprekendheid.

In dit verband zou ik iets willen zeggen over de critiek der zoogenaamde intellectuelen. Ten onrechte ziet de prediker in hen zijn vijanden — ik zou haast zeggen: zijn natuurlijke vijanden. Juist de meer ontwikkelde kan begrijpen, dat een preek houden een prestatie is. De dominee-lievende gemeentelieden verstaan dat meestal niet, zij denken, dat het vanzelf gaat en de woorden den prediker zoo maar uit den mond rollen. De zoogenaamde intellectueel zal waarschijnlijk ook dit weten, dat een „mooie” preek gemakkelijker gemaakt wordt dan een, die wat de menschen een „nare” preek noemen. Juist die dominee-lievende menschen zijn de onbarmhartige veroordeelaars van den dominee, die „geen talent” heeft, o zij kunnen zoo schrijnend onbarmhartig zijn. Juist de meer uit hun aard critische naturen kunnen een eenvoudig woord waardeeren en genieten en omgekeerd worden zij bijna de kerk uitgekrieseld door de geweldige oratorie van dominees, die „naam” hebben. Een zuiver gezongen dorpsliedje is immers beter dan een valsche gezongen klassieke compositie?

Waar ik heen wil? Wel tot deze nuchtere erkenning, dat niet elke preek een rede „en grand stile” behoeft te zijn, ja ook juist niet de gedaante van een redevoering behoeft te verloozen. Op zijn tijd is ieder welsprekend en als er een rede geboren is, kan de predikant er de gemeentes mede dienen. Niemand heeft het recht, dat iedere week van zijn predikant te verlangen. Omdat het practisch onmogelijk is, schrijven de dominees als het ware telkens een anderen tekst boven dezelfde preek en deelen naar enkele thema's als: de groed, waarop deze waarheid rust, de weg, waarin zij wordt gekend, de dwaling, waardoor zij wordt bestreden, de troost, die er in wordt gemaakt en dergelijke, den Bijbel in. De onmogelijkheid om steeds nieuwe preeken te houden blijkt uit het immer weer behandelen van oude stoffen, als vermeld in onderstaand bericht: